

УДК 656.073:657.471:330.101.542

А. П. Макаренко,

д. е. н., професор, професор кафедри обліку, аналізу, оподаткування та контролю,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9576-928X>

Є. В. Меліхов,

асистент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9856-9291>

А. Г. Медведовський,

магістрант кафедри обліку, аналізу, оподаткування та контролю,

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, м. Запоріжжя

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0000-7789-5410>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.3.114

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ СОБІВАРТОСТІ ПОСЛУГ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ НА ПІДСТАВІ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВПЛИВ НА МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

A. Makarenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Accounting and Auditing, Engineering Educational and Scientific Institute im. YU.M. Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

Ye. Melikhov,

Assistant of the Department of Information Economy, Entrepreneurship and Finance, Engineering Educational and Scientific Institute named YU.M. Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

A. Medvedovsky,

Master's student, Engineering Educational and Scientific Institute

im. YU.M. Potebni of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

IMPROVED SCOPE AND CONTROL OF THE PERFORMANCE OF SERVICES FROM THE TRANSPORTATION OF MATERIAL ON THE BASIS OF ANALYSIS OF GOVERNMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES AND INPUT INTO MACROECONOMIC INDICATORS

В умовах посилення конкуренції на ринку транспортних послуг, зростання цін на паливно-мастильні матеріали, підвищення витрат на утримання автопарку та оплати праці персоналу особливої актуальності набуває проблема формування достовірної, повної й оперативної інформації про собівартість послуг з перевезення вантажу. Для авто-транспортних підприємств собівартість є базовим економічним показником, що безпосередньо впливає на рівень тарифів, конкурентоспроможність, фінансові результати та стійкість господарської діяльності.

Разом із тим практика діяльності транспортних підприємств свідчить про наявність низки проблем у сфері обліку та контролю собівартості перевезень. Зокрема, недостатній рівень аналітичності обліку витрат, узагальнене їх

відображення без деталізації за рейсами, маршрутами та транспортними засобами, а також формальний характер внутрішнього контролю знижують можливості своєчасного виявлення перевитрат ресурсів і викривляють інформацію про фактичну рентабельність окремих послуг. Це ускладнює прийняття обґрунтованих управлінських рішень та підвищує ризики неефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Метою статті є обґрунтування теоретичних і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та контролю собівартості послуг з перевезення вантажу з урахуванням галузевих особливостей автотранспортної діяльності та вимог чинних національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Мета контролю собівартості послуг з перевезення вантажу полягає у забезпеченні достовірності, повноти та економічності обґрунтованості формування витрат, пов'язаних із наданням транспортних послуг, а також у виявленні резервів підвищення ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства. Контроль собівартості спрямований на підтвердження відповідності обліку витрат вимогам чинного законодавства, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та внутрішніх регламентів підприємства, а також на мінімізацію ризиків викривлення фінансових результатів.

До основних завдань контролю собівартості послуг з перевезення вантажів належить: перевірка правильності визначення складу витрат, що включаються до собівартості послуг перевезення відповідно до вимог НП(С)БО 16 "Витрати"; контроль обґрунтованості та документального підтвердження прямих витрат, зокрема витрат на паливно-мастильні матеріали, оплату праці водіїв, амортизацію транспортних засобів та інші витрати, безпосередньо пов'язані з виконанням рейсів; перевірка правильності обліку та розподілу загальновиробничих витрат між об'єктами калькулювання з урахуванням обраної бази розподілу; аналіз відповідності фактичної собівартості плановим показникам і виявлення відхилень та причин їх виникнення; оцінка ефективності системи внутрішнього контролю витрат і рівня ризиків викривлення інформації про собівартість; встановлення впливу сформованої собівартості на фінансові результати та рентабельність послуг з перевезення вантажу; розроблення рекомендацій щодо оптимізації витрат і вдосконалення організації обліку та контролю собівартості.

Запропонована система контролю собівартості послуг з перевезення вантажу свідчать про можливість суттєвого підвищення якості обліково-аналітичного забезпечення управління витратами.

Розроблені тест внутрішнього контролю, загальний план і програма контролю, а також система робочих документів (РД-1 — РД-5) забезпечують системність і послідовність контрольних процедур, підвищують доказовість результатів перевірки та сприяють своєчасному виявленню помилок і відхилень у формуванні собівартості.

Реалізація запропонованих заходів з удосконалення обліку та аудиту собівартості послуг з перевезення вантажу сприятиме підвищенню достовірності облікової інформації, посиленню внутрішнього контролю витрат, обґрунтованості управлінських рішень та зростанню економічної ефективності діяльності підприємства.

In the minds of increased competition in the market of transport services, rising prices for burning materials, increased costs for the maintenance of a vehicle fleet and payments for personnel, the problem of forming reliable, reliable, efficient Information about the comparability of services for transportation of goods. For motor transport enterprises, cooperation is a basic economic indicator, which directly affects the level of tariffs, competitiveness, financial results and the stability of government activity.

At the same time, the practice of activity of transport enterprises confirms the presence of low problems in the field of transportation and control of transport performance. Zocrema, insufficient level of analysis of the volume of over-exposures, the lack of detail of their display without details of flights, routes and transport methods, as well as the formal nature of internal control reduce the possibility of immediate detection of over-exposures resources and provide information about the actual profitability of certain services. This complicates the acceptance of informed management decisions and promotes the risks of ineffective waste of material and financial resources.

The purpose of this article is to outline theoretical and disaggregate practical recommendations for improving the quality control of services for transporting goods in accordance with the Galuzevian features of motor transport activities and the benefits of national accounting regulations (standards).

The method of monitoring the quality of transport services lies in the ensured reliability, reliability and economical processing of the forming of expenses associated with the provision of the transport services, as well as in the identified reserves of subsistence. the effectiveness of the recovery of material, labor and financial resources of the enterprise. Monitoring the compliance of directives to confirm the conformity of the form with the effect of statutory legislation, national accounting regulations (standards) and internal regulations of the enterprise, as well as minimizing risks of distortion of financial results.

Prior to the main tasks of monitoring the quality of services from transported items, the following must be done: checking the correctness of the allocation of deposits to the warehouse, which should be included before the compliance of services transported according to the requirements of NP(S)BO 16 "Vitrates"; control of the construction and documentary evidence of direct expenditures, the collection of expenditures on burning materials, payment of water costs, depreciation of transport means and other expenditures directly related to flight schedules; verification of the correctness of the form and division of sales expenses between the objects of calculation according to the established basis for the division; analysis of the consistency of actual performance with planned indicators and identification of reasons for their culpability; assessment of the effectiveness of the system of internal control of expenses and the level of risks of distortion of information about compliance; Establishment of a fully formed property on financial results and profitability of services from transported goods; detailed recommendations for optimizing expenditures and thoroughly organizing and monitoring the value of money.

A system for monitoring the performance of services from transported vantage has been established to indicate the possibility of a daily shift in the capacity of cloud-analytical security for cost management.

A comprehensive internal control test, a general plan and control program, as well as a system of working documents (RD-1 — RD-5) will ensure consistency and consistency of control procedures, increase the evidence of the verification results and conform to the detection of softening and recovery from molded properties.

Implementation of registered entries from a more sophisticated environment and audit of service performance from the transportation of goods to ensure increased reliability of cloud information, strengthened internal control of expenses, consistency of management decisions and increased economic efficiency of business activities.

Ключові слова: облік, контроль, собівартість послуг, перевезення вантажу, аналіз господарської діяльності, макроекономіка, економічна теорія, удосконалення.

Key words: shape, control, competencies of employees, transportation vantage, analysis of government activity, macroeconomics, economic theory, advanced.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах посилення конкуренції на ринку транспортних послуг, зростання цін на паливно-мастильні матеріали, підвищення витрат на утримання автопарку та оплати праці персоналу особливої актуальності набуває проблема формування достовірної, повної й оперативної інформації про собівартість послуг з перевезення вантажу. Для автотранспортних підприємств собівартість є базовим економічним показником, що безпосередньо впливає на рівень тарифів, конкурентоспроможність, фінансові результати та стійкість господарської діяльності.

Разом із тим практика діяльності транспортних підприємств свідчить про наявність низки проблем у сфері обліку та контролю собівартості перевезень. Зокрема, недостатній рівень аналітичності обліку витрат, узагальнене їх відображення без деталізації за рейсами, маршрутами та транспортними засобами, а також формальний характер внутрішнього контролю знижують можливості своєчасного виявлення перевитрат ресурсів і викривляють інформацію про фактичну рентабельність окремих послуг. Це ускладнює прийняття обґрунтованих управлінських рішень та підвищує ризики неефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Зазначена проблема пов'язана з необхідністю подальшого розвитку методичного забезпечення обліку та внутрішнього контролю вит-

рат у сфері транспортних послуг, адаптації положень НП(С)БО 16 "Витрати" до галузевих особливостей автоперевезень, а також удосконалення інструментарію аналітичного обліку й контрольних процедур. У практичній площині вирішення цієї проблеми спрямоване на підвищення точності калькулювання собівартості, прозорості формування витрат, обґрунтованості тарифної політики та зміцнення фінансової дисципліни підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика обліку та контролю собівартості послуг з перевезення вантажу посідає важливе місце у наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, оскільки витрати є ключовим фактором формування фінансових результатів і конкурентоспроможності транспортних підприємств. Теоретичні та методичні засади обліку витрат, калькулювання собівартості продукції та послуг, а також організації внутрішнього контролю висвітлено у працях таких науковців, як Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Кузьмінський А.М., Ловінська Л.Г., Меліхова Т.О., Піча Ю.В., Сахарцева І.І., Усач Б.Ф.

Окремі аспекти формування собівартості та обліку витрат у галузі транспортних послуг розглянуто в працях Гавриловської О.С., Коблянської О.І., Макаренка А.П., Нестеренка О.О., Чумаченка М.Г., де увагу зосереджено на класифікації витрат автотранспортних підприємств, особливостях калькулювання собівартості перевезень, обліку паливно-мастильних матеріалів, амортизації транспортних засобів

Таблиця 1. Аналітична відомість АВ-1 структури собівартості перевезень

Стаття витрат	Норми витрат	Загальна сума вартості послуг, грн	Питома вага, %	Кількість місць	Сума вартості послуг на одне місце
Паливо та ММ					
Заробітна плата водіїв					
ЄСВ					
Амортизація ТЗ					
Загальновиробничі витрати					
Разом					

Джерело: запропоновано авторами.

і витрат на оплату праці водіїв. У дослідженнях також наголошується на необхідності врахування галузевої специфіки автоперевезень під час формування облікової політики підприємств.

Питання внутрішнього контролю й аудиту витрат, зокрема контролю собівартості транспортних послуг, висвітлено у працях Кулаковської А.П., Макаренка А.П., Меліхової Т.О., Сухаревої Л.О., де розглядаються методичні підходи до організації контрольних процедур, застосування аналітичних методів, тестування системи внутрішнього контролю та використання робочих документів аудитора для перевірки правильності формування витрат. Автори підкреслюють роль внутрішнього контролю як інструменту попередження перевитрат ресурсів і забезпечення достовірності фінансової звітності.

Водночас аналіз наукових публікацій свідчить, що питання удосконалення обліку та контролю собівартості послуг з перевезення вантажу в умовах підвищеної конкуренції та зростання витрат на енергоносії залишаються недостатньо опрацьованими. Зокрема, потребують подальшого дослідження методичні підходи до розвитку аналітичного обліку витрат за рейсами, маршрутами й транспортними засобами, а також інтеграція даних аналітичного обліку з системою внутрішнього контролю. Недостатньо висвітленими залишаються й практичні аспекти застосування аналітичних відомостей і робочих документів контролю для підвищення ефективності управління витратами автотранспортних підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування теоретичних і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та контролю собівартості послуг з перевезення вантажу з урахуванням галузевих особливостей автотранспортної діяльності та вимог чинних національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах зростання конкуренції на ринку транспортних послуг особливої актуальності набуває питання достовірного та оперативно-го обліку собівартості послуг з перевезення вантажу. Для удосконалення обліку собівартості є важливим інструментом підвищення ефективності управління витратами, обґрунтування тарифної політики та забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Одним із ключових напрямів удосконалення обліку собівартості послуг перевезення є розвиток аналітичного обліку витрат. Наявна практика узагальненого відображення витрат не завжди дає можливість визначити фактичну собівартість окремих видів перевезень, маршрутів або транспортних засобів. У зв'язку з цим доцільним є запровадження аналітичних відомостей, які дозволяють деталізувати витрати за об'єктами калькулювання.

Аналітичні відомості з обліку собівартості послуг перевезення доцільно формувати в розрізі: видів транспортних послуг (міжміські, міжнародні, внутрішні перевезення); окремих транспортних засобів; маршрутів перевезення; статей і елементів витрат (паливо, оплата праці водіїв, амортизація, ремонт, інші витрати).

Використання аналітичних відомостей забезпечує підвищення точності розподілу прямих і загальновиробничих витрат, а також сприяє обґрунтованому визначенню виробничої собівартості послуг перевезення. Це, у свою чергу, дозволяє виявляти неефективні напрямки діяльності, контролювати перевитрати ресурсів та приймати управлінські рішення щодо оптимізації витрат.

Аналітичні відомості є важливим інформаційним джерелом для внутрішнього контролю та аудиту, оскільки забезпечують прозорість формування собівартості та спрощують перевірку правильності віднесення витрат до відповідних об'єктів обліку. Їх складання сприяє дотриманню вимог НП(С)БО 16 "Витрати" та підвищує якість фінансової звітності підприємства.

Аналітичну відомість АВ-1 структури собівартості перевезень наведено у таблиці 1.

Таблиця 2. Аналітична відомість АВ-2 собівартості перевезень за рейсами

№ рейсу	Км пробігу	Витрати пального, грн	Інші витрати, грн	Собівартість рейсу, грн
1				
2				
3				
Разом				

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 3. Аналітична відомість АВ-3 контролю витрат пального

Автомобіль	Норма, л/100 км	Фактично, л/100 км	Відхилення, ±	Перевитрати, грн
MAN TGX				
DAF XF				
Volvo FH				

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 4. Аналітична відомість АВ-4 розподілу загальновиробничих витрат

Стаття ЗВВ	Загальна сума, грн	База розподілу	Частка, %	Включено до собівартості, грн
Зарплата допоміжного персоналу				
Амортизація гаражів				
Комунальні послуги				
Разом				

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 5. Аналітична відомість АВ-5 "Собівартість — дохід — результат"

Показник	Рівень безбитковості	Сума, грн
Дохід від перевезень		
Собівартість послуг		
Прибуток		
Рентабельність послуг, %		

Джерело: запропоновано авторами.

Метою складання аналітичної відомості АВ-1 є аналіз питомої ваги окремих статей витрат у структурі загальної собівартості. Її використання дає змогу визначити загальний рівень собівартості послуг, а також розрахувати собівартість одиниці послуг.

Складання аналітичної відомості АВ-1 структури собівартості перевезень забезпечує можливість оцінки питомої ваги кожної статті витрат у загальній собівартості, що є важливим для виявлення найбільш витратомістких елементів та формування обґрунтованої тарифної політики. Вона створює інформаційну базу для контролю дотримання норм витрат і прийняття управлінських рішень щодо оптимізації ресурсів.

Аналітичну відомість АВ-2 собівартості перевезень за рейсами наведено у таблиці 2.

Метою складання аналітичної відомості АВ-2 є облік витрат і оцінка рентабельності окремих рейсів. Вона дозволяє ідентифікувати найбільш витратомісткі елементи собівартості та визначити основні напрями їх оптимізації.

Аналітична відомість АВ-2 собівартості перевезень за рейсами дозволяє здійснювати адресний контроль витрат і рентабельності кожного рейсу, що є особливо важливим для транспортних підприємств. Її використання сприяє своєчасному виявленню нерентабельних маршрутів та обґрунтуванню рішень щодо зміни умов перевезення або перегляду вартості послуг.

Аналітична відомість АВ-3 контролю витрат пального наведена у таблиці 3.

Метою складання аналітичної відомості АВ-3 є виявлення перевитрат пального та порушень встановлених норм його використання. Відомість застосовується для порівняння фактичних витрат за окремими маршрутами та обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

Запровадження аналітичної відомості АВ-3 контролю витрат пального посилює внутрішній контроль за використанням паливно-мастильних матеріалів, дозволяє виявляти перевитрати пального та порушення встановлених норм, а також мінімізувати ризики необґрунтованих витрат і зловживань.

Аналітичну відомість АВ-4 розподілу загальновиробничих витрат наведено у таблиці 4.

Метою складання аналітичної відомості є перевірка обґрунтованості включення загальновиробничих витрат до собівартості продукції. Використання цієї відомості забезпечує ефективний внутрішній контроль за матеріальними витратами та дотримання дисципліни у використанні паливно-мастильних матеріалів.

Аналітична відомість АВ-4 розподілу загальновиробничих витрат забезпечує обґрун-

Таблиця 6. Тест внутрішнього контролю собівартості послуг з перевезення вантажу

№	Питання тесту	Варіанти відповіді		
		Так	Ні	Інформація відсутня
1	Чи затверджена на підприємстві облікова політика щодо формування собівартості?			
2	Чи ведеться облік витрат за кожним рейсом окремо?			
3	Чи оформлюються всі рейси подорожніми листами?			
4	Чи встановлені норми витрат пального?			
5	Чи здійснюється контроль перевитрат пального?			
6	Чи підтверджується списання паливно-мастильних матеріалів первинними документами?			
7	Чи ведеться табельний облік робочого часу водіїв?			
8	Чи перевіряється правильність нарахування зарплати та ЄСВ?			
9	Чи відокремлюються виробничі витрати від адміністративних?			
10	Чи розподіляються загальновиробничі витрати за обгрунтованою базою?			
11	Чи затверджено порядок розподілу загальновиробничих витрат?			
12	Чи складаються калькуляції собівартості рейсів?			
13	Чи аналізуються відхилення фактичної собівартості від планової?			
14	Чи здійснюється контроль рентабельності перевезень?			
15	Чи використовуються результати контролю для управлінських рішень?			

Джерело: запропоновано авторами.

тованість включення загальновиробничих витрат до собівартості послуг перевезення та підвищує прозорість механізму їх розподілу. Її застосування сприяє дотриманню вимог НП(С)БО 16 "Витрати" та зменшує ризик викривлення собівартості.

Аналітичну відомість АВ-5 "Собівартість — дохід — результат" наведено у таблиці 5.

Метою складання аналітичної відомості є оцінка ефективності надання послуг з перевезення вантажів. Використання цієї відомості підвищує достовірність калькулювання собівартості відповідних послуг.

Аналітична відомість АВ-5 "Собівартість — дохід — результат" дозволяє комплексно оцінити фінансові результати перевезень, рівень беззбитковості та рентабельність послуг. Вона є важливим інструментом як для внутрішнього контролю, так і для аудиторської оцінки ефективності діяльності підприємства.

Таким чином, удосконалення обліку собівартості послуг з перевезення вантажу шляхом запровадження системи аналітичних відомостей є необхідною умовою підвищення ефективності управління витратами, забезпечення достовірності облікової інформації та посилення конкурентних позицій підприємства на ринку транспортних послуг.

Мета контролю собівартості послуг з перевезення вантажу полягає у забезпеченні достовірності, повноти та економічної об-

грунтованості формування витрат, пов'язаних із наданням транспортних послуг, а також у виявленні резервів підвищення ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства. Контроль собівартості спрямований на підтвердження відповідності обліку витрат вимогам чинного законодавства, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та внутрішніх регламентів підприємства, а також на мінімізацію ризиків викривлення фінансових результатів.

З огляду на специфіку транспортної діяльності, контроль собівартості послуг з перевезення вантажу виконує не лише перевірочну, а й аналітичну та превентивну функції, сприяючи підвищенню прозорості витрат, обгрунтованості тарифів і прийняттю ефективних управлінських рішень.

До основних завдань контролю собівартості послуг з перевезення вантажів належить:

— перевірка правильності визначення складу витрат, що включаються до собівартості послуг перевезення відповідно до вимог НП(С)БО 16 "Витрати";

— контроль обгрунтованості та документального підтвердження прямих витрат, зокрема витрат на паливно-мастильні матеріали, оплату праці водіїв, амортизацію транспортних засобів та інші витрати, безпосередньо пов'язані з виконанням рейсів;

Таблиця 7. Загальний план контролю собівартості послуг з перевезення вантажу

№	Етапи	Об'єкт контролю	Період	Виконавець	Джерела інформації	Результат
1	2	3	4	5	6	7
1	Попередній етап	Планування перевірки, тестування системи внутрішнього контролю				
2	Основний етап	Контроль прямих витрат на рейси			Подорожні листи, акти списання	
3		Контроль витрат на оплату праці та ЄСВ			Табелі, наряди	
4		Контроль загальновиробничих витрат			Відомості рах. 91	
5		Контроль фактичної собівартості рейсу			Калькуляції рейсів	
6		Контроль фінансового результату перевезень			Звіт про фінансові результати	
7	Заключний етап	Складання звіту контролю				

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 8. Програма контролю собівартості послуг з перевезення вантажу

№	Контрольна процедура	Мета	Методи контролю	Робочі документи
1	Контроль прямих витрат на рейси	Запобігання перевитратам	Документальна, аналітична	РД-1
2	Контроль витрат на оплату праці та ЄСВ	Правильність нарахувань	Перерахунок, звірка	РД-2
3	Контроль загальновиробничих витрат	Обґрунтованість витрат	Аналітична перевірка	РД-3
4	Контроль фактичної собівартості рейсу	Виявлення відхилень	Порівняльний аналіз	РД-4
5	Контроль фінансового результату перевезень	Управлінські рішення	Аналітичні процедури	РД-5

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 9. Робочий документ "Контроль прямих витрат на рейс" РД-1

№	Стаття витрат	За даними підприємства	За даними контролю		Відхилення	Примітки
			Норма / розрахунок	Фактичне списання		
1	Паливо					
2	ММ					
3	Запчастини					

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 10. Робочий документ "Контроль витрат на оплату праці та ЄСВ" РД-2

№	Працівник	За даними підприємства		За даними контролю				Відхилення	
		Нараховано зарплату, грн	Нараховано ЄСВ, грн	Відпрацьовано годин	Ставка, грн	Нараховано зарплату, грн	Нараховано ЄСВ, грн	Нараховано зарплату, грн	Нараховано ЄСВ, грн

Джерело: запропоновано авторами.

— перевірка правильності обліку та розподілу загальновиробничих витрат між об'єктами калькулювання з урахуванням обраної бази розподілу;

— аналіз відповідності фактичної собівартості плановим показникам і виявлення відхилень та причин їх виникнення;

— оцінка ефективності системи внутрішнього контролю витрат і рівня ризиків викривлення інформації про собівартість;

— встановлення впливу сформованої собівартості на фінансові результати та рентабельність послуг з перевезення вантажу;

— розроблення рекомендацій щодо оптимізації витрат і вдосконалення організації обліку та контролю собівартості.

Тест внутрішнього контролю собівартості послуг з перевезення вантажу наведено у таблиці 6.

Загальний план контролю собівартості послуг з перевезення вантажу наведено у таблиці 7.

Програму контролю собівартості послуг з перевезення вантажу наведено у таблиці 8.

У процесі проведення запропонованого контролю рекомендується використовувати робочі документи, приклади яких подано нижче, що забезпечує системність і повноту перевірки.

Робочий документ "Контроль прямих витрат на рейс" РД-1 наведено у таблиці 9.

Застосування даного документа дозволяє встановити правильність списання палива, мастильних матеріалів та запасних частин на конкретний рейс, що забезпечує достовірність обліку витрат і їх коректне відображення у фінансовій звітності підприємства. Документ призна-

Таблиця 11. Робочий документ "Контроль загальновиробничих витрат" РД-3

Стаття ЗВВ	За даними підприємства	За даними контролю			Відхилення
		Сума, грн	База розподілу	Частка у собівартості, %	

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 12. Робочий документ "Контроль фактичної собівартості рейсу" РД-4

Рейс	За даними підприємства	За даними контролю		Відхилення, грн	Причина відхилення
		Планова собівартість, грн	Фактична, грн		

Джерело: запропоновано авторами.

Таблиця 13. Робочий документ "Контроль фінансового результату перевезень" РД-5

Рейс	За даними підприємства	За даними контролю				Відхилення, грн
		Дохід, грн	Собівартість, грн	Прибуток, грн	Рентабельність, %	

Джерело: запропоновано авторами.

чений для щоденного контролю виконання рейсів та слугує підставою для внесення своєчасних коригувань у бухгалтерський облік, що дозволяє запобігти помилкам та недостовірному відображенню витрат. Крім того, його використання дає змогу оцінити фінансовий результат діяльності окремих рейсів та визначити економічну доцільність встановлених тарифів на перевезення вантажів, а також виявити резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів і оптимізації витрат підприємства.

Робочий документ "Контроль витрат на оплату праці та ЄСВ" РД-2 наведено у таблиці 10.

Застосування цього документа дозволяє перевірити правильність нарахування заробітної плати водіям та суми нарахованого єдиного соціального внеску. Він призначений для контролю відповідності нарахувань встановленим нормам та дотримання трудової дисципліни на підприємстві.

Робочий документ "Контроль загальновиробничих витрат" РД-3 наведено у таблиці 11.

Впровадження цього документа дає змогу перевірити обґрунтованість включення загальновиробничих витрат до собівартості перевезень. Він призначений для контролю правильності калькулювання собівартості послуг та оцінки економічної доцільності здійснених витрат.

Робочий документ "Контроль фактичної собівартості рейсу" РД-4 наведено у таблиці 12.

Застосування зазначеного документа дає змогу порівняти заплановану та фактичну собівартість виконаного рейсу з метою оцінки точності калькуляції та виявлення відхилень від планових показників. Документ дозволяє аналізувати причини виникнення розбіжностей, своєчасно коригувати витрати та приймати об-

ґрунтовані управлінські рішення для підвищення ефективності діяльності підприємства. Крім того, застосування даного документа сприятиме оптимізації використання матеріальних та трудових ресурсів, а також забезпечить достовірність інформації для формування фінансової звітності та оцінки рентабельності перевезень.

Робочий документ "Контроль фінансового результату перевезень" РД-5 наведено у таблиці 13.

Використання зазначеного документа дозволяє визначити прибутковість і рентабельність наданих послуг, що є ключовими показниками економічної ефективності діяльності підприємства. Застосування цього документа забезпечує комплексний аналіз фінансових результатів окремих видів діяльності, дозволяє оцінити доцільність встановлених тарифів та виявити резерви підвищення ефективності використання ресурсів. Крім того, результати аналізу надають підстави для обґрунтованого прийняття управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, підвищення рентабельності та забезпечення стабільності фінансових показників підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Запропонована система контролю собівартості послуг з перевезення вантажу свідчать про можливість суттєвого підвищення якості обліково-аналітичного забезпечення управління витратами.

Розроблені тест внутрішнього контролю, загальний план і програма контролю, а також система робочих документів (РД-1 — РД-5) забезпечують системність і послідовність

контрольних процедур, підвищують доказовість результатів перевірки та сприяють своєчасному виявленню помилок і відхилень у формуванні собівартості на підставі аналізу господарської діяльності підприємства, що впливає як на мікро-, так і на макроекономічний рівень.

Реалізація запропонованих заходів з удосконалення обліку та аудиту собівартості послуг з перевезення вантажу сприятиме підвищенню достовірності облікової інформації, посиленню внутрішнього контролю витрат, обґрунтованості управлінських рішень, на підставі аналізу господарської діяльності підприємства для зростання економічної ефективності діяльності підприємства, що впливає на мікро- та макроекономічні показники.

Література:

1. Меліхова Т. О., Шишига М. П. Удосконалення обліку і аудиту адміністративних витрат підприємства. Економіка та держава. 2020. № 11. С. 28—34. DOI: 10.32702/2306-6806-2020.11.28
2. Меліхова Т. О., Троян О. В., Лауреанти Д. С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 34—41.
3. Феофанов А. К., Меліхов В. В. Удосконалення внутрішнього аудиту витрат на виробництво для покращення ефективності роботи підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7508> (дата звернення: 16.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.82
4. Макаренко А. П., Хайло Г. С. Розробка програми аудиту витрат на виробництво продукції з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 1. С. 68—75.
5. Макаренко А. П., Рянічева А. А. Удосконалення методики аудиту виробничої собівартості продукції підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 2. С. 12—19. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.2.12
6. Макаренко А. П., Босенко Е. О. Організація та методика аудиту готової продукції. Ефективна економіка. 2019. № 1. — URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6818> (дата звернення: 16.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.3
7. Меліхова Т. О., Феофанова І. В., Лісіна Н. А. Удосконалення методики аудиту готової продукції для покращення системи обліку на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 1. С. 19—26. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.1.19
8. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О. Г. Аудит. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 260 с.
9. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О. Г. Організація і методика аудиту. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 280 с.
10. Меліхова Т. О. Визначення витрат господарської діяльності підприємства. Бізнес Інформ. Харків: ХНЕУ, НДЦ індустріальних проблем розвитку НАН України, ВД "Інжек", 2013. № 3. С. 254—258.
11. Меліхова Т. О. Економічна безпека підприємства: формування, контроль, ефективність: монографія. Херсон: Видавничий дім "Гельветика", 2018. 632 с.
12. Меліхова Т. О., Височина В. В. Розробка програми аудиту витрат на виробництво для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава, 2018. № 1. С. 69—75.
13. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування" заочною та заочною формою навчання, Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 400 с.
14. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 "Облік і оподаткування" освітньо-професійної програми "Оподаткування, облік, контроль в управлінні підприємством". Запоріжжя: ЗНУ, 2022. 516 с.
15. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Кутчак Ю. М. Фінансовий облік II: навчальний посібник для здобувачів рівня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 "Облік і оподаткування" освітньо-професійної програми "Оподаткування, облік, контроль в управлінні підприємством". Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 368 с.
16. Меліхова Т. О., Білоконь М. Ю. Удосконалення документування обліку та контролю капітальних та поточних ремонтів основних засобів для поліпшення фінансового обліку та аудиту. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 21. С. 38—43. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.21.38
17. Меліхова Т. О., Алексєєв І. Є. Удосконалення документування обліку та контролю виробничих запасів для підвищення якості організації бухгалтерського процесу на підприємстві. Ефективна економіка, 2023. № 11. URL <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2480> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.21>

18. Меліхова Т. О., Грушевий С. С. Удосконалення документування обліку та контролю собівартості готової продукції з метою підвищення якості організації обліку. *Агросвіт*. 2023. № 21. С. 64—70. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.21.64

19. Меліхова Т. О., Громов А. Б. Удосконалення документування обліку та контролю якості готової продукції для підвищення ефективності організації та методики проведення аудиту. *Агросвіт*. 2023. № 22. С. 27—34. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.22.27

References:

1. Melikhova, T. and Shyshyha, M. (2020), "Improving accounting and auditing of administrative costs of the enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 11, pp. 28—34. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.11.28

2. Melikhova, T., Troyan, O. and Laureant, D. (2019), "Improvement of internal control method of costs of production for increasing enterprise economic security", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 34—41.

3. Feofanov, L. K. and Melikhov, V. V. (2019), "Improve internal audit of production costs to improve enterprise performance", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7508> (Accessed 16 Oct 2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.82

4. Makarenko, A. and Khailo, A. (2017), "Development of goods manufactured cost auditing program with the aim of company activity increase", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 68—75.

5. Makarenko, A. and Rynicheva, A. (2019), "Improvement of the methodology of the audit production cost of the enterprise", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 2, pp. 12—19.

6. Makarenko, A. P. and Bosenko, E. O. (2019), "Audit of finished products", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6818> (Accessed 16 Oct 2023).

7. Melikhova, T., Feofanova, I. and Lisina, N. (2020), "Improvement of the finished product audit methodology for improving the enterprise accounting system", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 19—26.

8. Makarenko, A. P. Melikhova, T. O. and Musiychenko, O. G. (2024), *Audyt [Audit]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

9. Makarenko, A. P. Melikhova, T. O. and Musiychenko, O. G. (2024), *Orhanizatsiya i metodyka audyt [Organization and method of audit]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

10. Melikhova, T.O. (2013), "Determination of expenses of the economic activity of the enterprise", *Zhurnal "Biznes Inform"*, vol. 3, pp. 254—258.

11. Melikhova, T.O. (2018), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: formyrovanyie, kontrol', efektyvnist' [Economic security of the enterprise: formation, control, efficiency]*, Kherson, Ukraine.

12. Melikhova, T.O. and Vysochyna, V.V. (2018), "Development of a program for auditing production costs to improve the financial safety of the enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 69—75.

13. Makarenko, A.P., Melikhova, T. O. and Chakalova, N.S. (2020), *Teoriya i metodyka dokumentuvannya v obliku ta audyti [Theory and methods of documentation in accounting and auditing]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

14. Makarenko, A.P., Melikhova, T. O., Podmeshalska, Y. V. and Chakalova, N.S. (2022), *Teoriya bukhhalters'koho obliku. [Theory of accounting: a study guide for higher education bachelor degree holders]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

15. Makarenko, A. P., Melikhova, T. O. and Kutchak Yu. M. (2023), *Finansovyy oblik II. [Financial accounting II]*, ZNU, Zaporizhzhya, Ukraine.

16. Melikhova, T. and Bilokon, M. (2023), "Improvement of documentation of accounting and control of capital and current repairs of fixed assets to improve financial accounting and auditing", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 21, pp. 38—43. DOI: 10.32702/2306 6814.2023.21.38

17. Melikhova, T. and Aleksieiev, I. (2023), "Improvement of accounting and inventory control documentation to improve the quality of the organization of the accounting process at the enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2480> (Accessed 28 Oct 2024).

18. Melikhova, T. and Grushevyi, S. (2023), "Improvement of accounting documentation and cost control of finished products in order to improve the quality of accounting organization", *Agrosvit*, vol. 21, pp. 64—70. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.21.64

19. Melikhova, T. and Hromov, A. (2023), "Improvement of documentation of accounting and quality control of finished products to increase the effectiveness of the organization and audit methodology", *Agrosvit*, vol. 22, pp. 27—34. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.22.27

Стаття надійшла до редакції 20.01.2026 р.